

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 11. septembra 2025 • Leto 35, št. 37

stran 2

SLOVENSKE CERKVENE PESMI V ŠTEVANOVCIH ODMEVAJO ŽE 15 LET

STROKOVNO SREČANJE...
stran 3

GVANT OD PETE DO GLAVE
stran 8

PRIPOVEJSTI O MENJE POZNANI ŽENSKAJ
stran 9

SLOVENSKE CERKVENE PESMI V ŠTEVANOVCIH ODMEVAJO ŽE 15 LET

Slovenska pesem ima v Porabju posebno mesto. V cerkvah še danes zvenijo napevi, ki so jih nekoč pele naše babice in prababice, zato je njihovo ohranjanje neprecenljivo.

Sveto zahvalno mašo je daroval pomožni škof iz Sombotela Szabolcs Benedek Fekete. Sodelovali so še stalni diakon Róbert Császár, domači župnik Tibor Tóth in markovski župnik Dejan Horvat.

Prav s tem poslanstvom je pred petnajstimi leti nastal cerkveni pevski zbor ZSM Števanovci, ki je 6. septembra v cerkvi sv. Štefana Hardinga praznoval 15-letnico delovanja.

Slavnostna sveta zahvalna maša je zvečer zbrala vernike, domačine in povabljenе goste, ki so s hvaležnostjo obujali spomine na bogato pot zbora. Njegovi začetki segajo v čas, ko je gornjeseniški župnik Ferenc Merkli povabil skupino dvanajstih odločnih ljudi, da bi s petjem obogatili bogoslužje in prispevali k prenosu slovenske maše na ljubljanski televiziji. Iz te pobude se je razvil zbor, ki že petnajst let neprekinjeno deluje pod vodstvom kantorja dr. Gáborja Sebestyéna.

Slavnostno mašo je ob 15-letnici zbora daroval pomožni škof iz Sombotela, msgr. Szabolcs Benedek Fekete. V pridigi je posebej poudaril, kako pomembno je ohranjanje svetih pesmi v maternem jeziku, s katerimi verniki v Porabju že od nekdaj slavijo Boga. »Člani zbora tudi danes svoje petje razumejo kot poslanstvo. Na vajah vztrajajo,

ne da bi jim bilo žal časa in truda, ohranjanje slovenskih nabožnih pesmi pa nosijo kot dragocen del svojega življenja,« je dejal pomožni škof. Slovenska pesem v Porabju je

vez s tradicijo, vero in narodno identiteto. Člane cerkvenega zbora družijo ljubezen do skupnega petja in dejstvo, da bodisi živijo v Števanovcih bodisi od tam prihajajo prek svojih staršev ali starih staršev, tako da nekateri člani danes živijo v Monostru, Slovenski vesi ali na Verici - Ritkarovcih.

Zbor vsako drugo nedeljo v mesecu poje liturgijo v slovenščini v cerkvi sv. Štefana Hardinga v Števanovcih, ob pomembnih praznikih v cerkvenem letu pa s slovenskimi cerkvenimi pesmimi liturgiji pričara prav posebno razpoloženje.

»Petnajst let je šele začetek človeškega življenja, a pomemben mejnik v življenju skupnosti. Obdobje, v katerem zbor ni združeval le glasov, ampak tudi srca. Kajti pesem – še posebno tista, ki

slavi Boga – ni sestavljena le iz glasbenih not, ampak tudi iz duše, vere in skupnosti,« je v nagovoru poudaril član zbora Ferenc Sütő.

Zbrane je v imenu Zveze Slovencev na Madžarskem nagovorila njena predsednica Andrea Kovacs. Poudarila je, da naj bo jubilej priložnost za iskreno zahvalo vsem pevcem in pevkam: »Iz srca se vam zahvalimo za vaše petje, za vaše ohranjanje slovenske liturgije in za vaše pričevanje, da pesem resnično združuje ljudi in ohranja identiteto. Drage pevke in pevci, hvala, ker že 15 let dajete glas naši skupnosti. Naj vas pesem spremlja tudi v prihodnje in naj bo vaš zbor še dolgo svetilnik slovenske besede in melodije v Porabju.«

V Števanovcih so s hvaležnostjo in ponosom potrdili, da bo

Verniki so prišli na zahvalno sveto mašo iz celotnega Porabja.

ta glasbena dediščina še naprej bogatila njihovo cerkev in skupnost. Praznovanje pa se ni končalo v cerkvi – nadaljevalo se je na veselici v kulturnem domu, ki so jo pripravili člani župnije Števanovci, in trajalo vse do zgodnjih jutranjih ur.

nvn

Pod Srebrnim brejgom ...

... kurenti cejo leto živijo. Od toga nauva skulptura v Ptui pripovedja. Najstarejši varaš v Sloveniji je tam kaulak leta 1955 z velikim fašenskim festivalom začno. Po kurenti je Kurentovanje na Ptui méne daubilo. Depa v nisternij vesnicaj malo ovak pravijo. Kurent za staro pogansko vórvanje vala. Ranč un je tisti, ka zimo tazažene pa na paulaj tau naredi, ka nauvi pauv začne gnati. Pravijo, ka kurent v varaši nema kaj iskati, un je z zemlau vkúper zvezani. Un je tam

Prejk 5 mejtrov viski kurent lidi pozdravi, gda v Ptuj pridejo. Velka firma s piščanci Perutnina Ptuj ga je za svojo 120 obletnico vóplačala.

svoje mesto emo pa mora meti. Depa Ptuj kak center, kaulak steroga te vesnice stodjijo, si je tau za sebe vzeu. Pa eške neka trbej prajti, kurent za nauvo ménje vala. Kelko nam historija pripovedja, tau ménje je oprvin največki slovenski pisatelj Ivan Cankar napiso. Kak v vesi Markovci pravijo, pri nas je vsigdar korant biu pa nikšen kurent nej. V toj vesi vsigdar svojo korantijo majo, na steroy po staroj šegi črni korant prvo brazdo v zemlau vreže.

Trbej prajti, ka eške eden ovakšen korant kaulak Ptujja zimo tanaganja. Tomi na fotografiji se pernati pravi, ovak pa eške roglati tó »živé«. Je pa istina, ka pernati za najbolje poznanoga vala. Če se malo pošalimo, té velki kurent ali pa korant po nauvom spoj več zimo na Ptuj ne pisti.

Nega pa kurenta, ka bi slovensko korupcijo tanaganjo. Zavolo nje se je partija NSi na rešeti najšla. S tejm je eno ménje vóprišlo. Ménje, stero od velkoga poštenja pripovedja. Dúhovnik dr. Janez Evangelist Krek (1865-1917) je vnauga dobra dela za srmačke verte naredo. Ka

Dr. Janez Evangelist Krek se v grobi obrača. Tak Srebrni brejg pravi. Zatoga volo, ka tau je partija naredla, stera tiudi njegve krščanske vrejdnosti zagučava.

bi si leko verti pomogli, ka bi dobro živeli, si je vnauge mehanizme vózbrodo. Tiudi takše, kak bi verti leko penzijo meli. Partija NSi je zavod Janeza Evangelista Kreka napravo. Kak vógleđa, prejk toga zavoda so pejneze obračali, ka je nej bi smeli. Ka se je godilo? V staroj vladi so svojga ministra za infrastrukturo meli. Ranč té minister je vse tau prejk emo, kak do se nauve poštijte delale, kda do se štreke renovejrale. Najbole pa tau, kelko de kaj koštalo. Gda je firma delo dobila, je eden tau pejnez na Zavod Janeza Evangelista Kreka prišo. Po domanje povedano, plačali so, ka so delo daubili. Tej pejnezi so tadale do lidi iz partije NSi šli. Ménje velkoga človeka pa poštenjaka so nut v blato ličili. Dosta vsega je eške nej vóprišlo, tadale se iške, kelko pejnez so si raztalali.

Miki Roš

Strokovno srečanje Slovenskega etnološkega društva v Monoštru

Slovensko etnološko društvo (SED), ki letos praznuje 50-letnico delovanja, posebno pozornost namenja celotnemu slovenskemu etnič-

da so z njim stekali številne etnološke vezi, zato je bilo srečanje posvečeno njegove-
mu spominu.

Na prireditvi je bila tudi slo-

skrbno negujemo, daje toplino in svetlobo tudi prihodnjim rodovom. Verjamem, da bomo skupaj poskrbeli, da bo ta ogenj slovenskega duha v Porabju in širše gorel še dolgo. »

Po uvodnih pozdravih je Tanja Roženbergar spregovorila o nesnovni kulturni dediščini in rokodelskih praksah v Sloveniji, podpredsednica društva Alenka Černelič Krošelj pa je predstavila projekte medmejnega sodelovanja.

Osrednji poudarek drugega dela srečanja je bila predstavitev nove publikacije Vleka ploha in poroka z borom: Pustni šegi v Sloveniji, Avstriji in na Madžarskem, ki je izšla v Knjižnici Glasnika SED. Zbornik prinaša celovit pregled raznolikih oblik pustne šege vleke ploha in poroke z borom v širšem čezmejnem prostoru: od Koroške, avstrijske Štajerske in Salzburga prek Prekmurja,

pokoju dr. Mojca Ravnik. Prispevki v zborniku pričajo o izjemni pestrosti in bogastvu tradicije, njeni sposobnosti prilagajanja socialnim in

mednarodni ravni. Nekateri elementi obeh šeg pa bi sicer lahko sprožili pomisleke o skladnosti z vrednotami, ki jih Unesco zagovarja. Med

Predavateljice (z leve) Jelka Pšajd, Marija Kozar Mukič, dr. Mojca Ravnik, dr. Nena Židov in predavatelj dr. Sándor Horváth

nemu prostoru. Redni stiki, sodelovanja in skupni projekti Slovinci zunajmatične države vedno prinašajo nova spoznanja ter bogata in prijetna sodelovanja. Prav zato so se člani društva zelo razveselili ponovnega srečanja s porabskimi Slovenci.

4. septembra so v sodelovanju z Zvezo Slovencev na Madžarskem pripravili strokovno ekskurzijo v Porabje in Prekmurje. Dogodek se je začel v Monoštru, kjer je potekalo strokovno srečanje z bogatim programom. V prvem delu so udeleženci spoznali delo in programe Zveze ter dejavnosti SED-a, ki od leta 1975 bogati slovenski etnološki prostor. Ob tem so predstavili tudi številne zanimive dediščinske pobude in projekte.

Zbrane je uvodoma pozdravila predsednica Slovenskega etnološkega društva, dr. Tanja Roženbergar. Po predstavitvi predavateljev je zbranim namenila nekaj misli tudi o pokojnem Jožetu Hirnoku, nekdanjemu predsedniku Zveze Slovencev na Madžarskem. Spomnila je,

venska generalna konzulka na Madžarskem Dubravka Šekoranja in s toplimi besedami pozdravila udeležence. V nadaljevanju je navzoče nagovorila gostiteljica prireditve, predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovacs. Poudarila je,

Občinstvo na strokovnem srečanju

da etnologi s svojim raziskovanjem, člani društev Zveze pa s prizadevnim delovanjem skupaj prispevajo, da se naše kulturno izročilo ne izgubi, temveč živi naprej.

Ob tem je predstavila ključne projekte in programe Zveze ter sklenila s simbolično mislijo: »Naša kulturna dediščina je kot ogenj. Če ga

Porabja, madžarskih vasi in Sombotela v Železni županiji pa vse do Gorenjske in Štajerske. Zbornik so predstavile urednice in avtorice dr. Mojca Ravnik, dr. Nena Židov in Marija Kozar Mukič, avtorica Jelka Pšajd in avtor dr. Sándor Horváth.

Pogovor je vodila znanstvena svetnica ISN ZRC SAZU v

zgodovinskim okoliščinam ter o pomembni vlogi, ki jo ima v življenju skupnosti.

Avtorji so v predstavitvah posebej osvetlili pomen vleke ploha, izpostavili vrednote, ki jih ta stara šega ohranja, ter predstavili glavne vloge, igrana in brana besedila, ki spremljajo obred.

V okviru predavanj si je publika lahko ogledala tudi film, ki ga je pripravilo uredništvo televizijske oddaje Slovenski utrinki o borovem gostuvanju iz leta 2019 v Sakalovcih. Prekmursko borovo gostuvanje je bilo v slovenski Register nesnovne kulturne dediščine uvrščeno leta 2012, vleka ploha pa leta 2020. Obe šegi imata dolgo zgodovino in bogato simboliko, ki jo danes ohranjajo številne skupnosti v različnih državah. Kot je ob sklepnih besedah poudarila dr. Mojca Ravnikar, takšna širša prisotnost odpira tudi možnost priprave večnacionalne nominacije za vpis na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine. S tem bi prekmurski običaji dobili še večjo prepoznavnost in zaščito na

vprašanji, ki se odpirajo, sta na primer tradicionalna podoba likov »ciganov« ter javno sramotenje neporočne mladine – prakse, ki bi jih danes lahko razumeli kot problematične ali diskriminatorne.

Po strokovnem srečanju je bil popoldan namenjen spoznavanju Monoštra pod vodstvom Marijane Sukič. Udeleženci so si ogledali Muzej Avgusta Pavla in baročno cerkev, naslednje jutro pa še cerkev sv. Štefana Hardinga v Števanovcih ter Muzej železne zavese oziroma Porabsko domačijo v Andovcih. Po slovesu od Porabja so strokovni izlet nadaljevali v Prekmurju.

Srečanje je pokazalo, da nesnovna kulturna dediščina ostaja živi del skupnega prostora, ki povezuje Slovence doma in po svetu.

(slika na 1. strani: Predsednica Slovenskega etnološkega društva dr. Tanja Roženbergar je predstavila raziskovalne projekte.)

nvn

foto Dušan Mukič

PRIHODNOST NA PODEŽELJU MED PRILOŽNOSTMI IN OVIRAMI

Na sejmu Agra v Gornji Radgoni so letos posebno pozornost namenili mladim kmetom in čezmejnemu sodelovanju. Med govorniki na okrogli mizi, ki so jo pripravili Zveza slovenske podeželske mladine, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, sta bila tudi dva predstavnika Porabja, Tamás Kovács, direktor Razvojne agencije Slovenska krajina in Slovenske vzorčne kmetije, ter mladi kmet iz Gornjega Senika Balint Labritz. Oba sta jasno opozorila: prihodnost kmetijstva v Porabju bo odvisna od tega, ali bodo mladi imeli priložnost ostati na kmetijah in jih razvijati.

Mladi so le drobci med kmeti

Tamás Kovács je izpostavil, da je madžarsko kmetijstvo še vedno pomemben del gospodarstva, a delež mladih kmetov vztrajno upada. "Podatki kažejo, da danes mlajši od 35 let vodijo komaj pet odstotkov kmetij,

medtem ko je skoraj 40 odstotkov gospodarjev starejših od 65 let. To pomeni, da se nam podeželje stara in prazni," je opozoril.

Mladi sicer lahko računajo na različne oblike podpore,

Naša kmetija raste, a ovire so velike

Še bolj osebno je položaj mladih predstavil Balint Labritz, ki na petih hektarjih na Gornjem Seniku skupaj z družino redi go-

Mladi kmet iz Gornjega Senika Balint Labritz in direktor Razvojne agencije Slovenska krajina Tamás Kovács.

od nepovratnih sredstev v višini 35 tisoč evrov do višjih subvencij na hektar in možnosti nakupa do 10 hektarjev zemlje brez razpisa. A, kot je poudaril Kovács, te možnosti pogosto ostajajo le na papirju: »V praksi imajo velike kmetije z več sto hektarji daleč največ prednosti. Mali in mladi kmetje pa se pogosto borijo za drobtinice.«

vedo, prideluje poljščine, sadje in se ukvarja s predelavo mesa. Kot pravi, je bil uspešen pri dveh razvojnih projektih, kjer je ob pomoči slovenske skupnosti v Porabju pridobil sredstva za naložbe. »Bistveno je, da so bili razpisi jasni, postopki hitri in podpora strokovna. To mladega kmeta res motivira,« je povedal.

Ob tem je primerjal razme-

re na Madžarskem, kjer so razpisi za mlade na videz privlačni, a v resnici zelo zapleteni. "Brez podjetja za pisanje projektov skoraj nimaš možnosti. Stroški so visoki, izplačila pa počasna. Mladi začetniki pa denarja in potrpljenja nimamo na pretek," je dejal. Zato predlaga bolj prožne pogoje, hitrejša izplačevanja in manj birokratskih ovir.

Posebej je poudaril, da bi v Porabju nujno potrebovali organizacijo, ki bi lokalnim kmetom in podjetnikom nudila podporo pri trženju, računovodstvu in financah. »Vizij in volje imamo dovolj, manjka nam samo ustrezna pomoč, da to uresničimo,« je dodal.

Skupne težave, skupne rešitve

Na okrogli mizi so svoje izjave predstavili tudi mladi kmetje iz Avstrije, Hrvaške in Italije. Kot so povedali, so skupni imenovalci vseh birokratske ovire, težak dostop do zemljišč in počasen administrativni aparat.

Vodja sektorja na ministrstvu za kmetijstvo Andreja Komel je ob tem spomnila, da bo prihodnja evropska kmetijska politika posebno pozornost namenila prav generacijski obnovi kmetijstva. "Mladi so srce in prihodnost podeželja. Njihova energija prinaša spremembe," je dejala.

Porabje kot posebna zgodba

Kmetijstvo v Porabju je drugačno kot v večjem delu Madžarske. Kmetije so majhne, razdrobljene in pogosto dopolnjujejo dohodek z zaposlitvijo v tovarnah ali čez mejo. Prav zato sta bila nastopa Kovács in Labritz na sejmu izjemno dragocena – pokazala sta, da je prihodnost slovenske skupnosti v Porabju neločljivo povezana z mladimi, ki ostajajo na kmetijah.

Kot je poudaril Labritz: »Kmetijstvo ni zastarelo. Je prihodnost. A le, če bomo mladi dobili možnost, da na njem zgradimo svoje življenje.«

Vida Toš

Vedli ste?

TRIKRAT NA MEJSEC PA NAZAJ

Zdaj je čas, gda se ftiči selijo, gda se zbirajo pa se vküper napautijo proti Afriki ali v kakšne druge krajine, gde nega zime, gde je toplejše. Depa kakkoli daleč se odnesejo, vsigdar nazaj pridejo k nam, gde si gnejzdo naredijo, gde se mladi ftiči zležejo. Te poti so nej kratke, več gezero kilomejtrov se morajo nesti (morajo leteti) dočas do cilja pridejo. Dostakrat nad morjem, nad planinami, v viheri pa v vetri. Dosta od tej ftičov

nikdar ne pride v Afriko ali nazaj k nam. Največ ftičov se tak do deset gezero kilomejtrov ali malo več nese

dočas, ka pride do svojega cilja. Depa je eden ftič, steri dosta več kilomejtrov napravi, tau je polarna čig-

ra, (sarki csér), stera se od Grönlanda do Antarktike nese pa letno 71.000 kilomejtrov napravi. Tau so tak zvedli, ka so en mali oddajnik zvezali na tace tej ftičov. Dotejga mau so nej meli priliko tau narediti, zato ka tej oddajniki so velki pa žmetni bili, samo za velke ftiče so bili dobri. Etak so te zdaj leko točno zmerili, kelko kilomejtrov se nese polarna čigra, gda se seli.

Tej ftiči tak 30 lejt živejo, te

čas se vsevküper 2,4 milijona kilomejtrov nesejo, tak ka trikrat napravijo paut od Zemle do Mejseca. Zdaj, gda se že leko pogledne, gdeta se nesejo tej ftiči, se dobro vidi, ka se ne nesejo po gnakoj liniji, bola v cikcaki. Tau je zato, ka tej ftiči vöponücejo veter, na vetri se nesejo, leko ka več kilomejtrov napravijo, depa tau je za nji tašo, kak gda mi v avto sedemo.

Karči Holec

Tak sta leko lepo življenje zadobéjla stariva stariša

Človek je rad, če koma kaj dobro leko včinéj. Vejpa vsikši ma svoj križ, prva ali sledkar, najbola pa v starejši lejtaj. Mariko Konkolič v Andovci je že rano zaodla nevola, mati ji je na drūdji svelt odéjšla, gda je ona šestnajset lejt bėjla stara.

malo bilau, ka je v fabritji prislōjžo, dja sam pa doma bėjla z dvōma detetoma. On je tišlar bejo pa zvōjn fabritje eštje mogo pri enom privatnom tišlari delati, aj mava pejnaze, ka leko kaj naprej prējda. Največkrat je tak bilau, ka je domau

deteta zaspala, ali sam pa vōdjala na dvor malo poste-lo, dekličina je te že kaulak-

bank sam zaman ūšla, praj-li so, ka telko leko dajo pa več nej. Moja Kaucina baba,

dja stejla. Nikdar niše njev-ke nej bilau med nami, radi smo se meli. Tau je trno za

Kak mladi zakonski par (z levi kraj) z rodbinov, med njimi Kaucina baba (štrta)

Marika (z levi kraj štrta) se rada druží, veseli pa ustvarja s slovenskimi penzionisti. Adventna delavnica 2019 v Slovenskom daumi.

Préjšla je k tetrici na Židovo, gde go je držina Filip trno lepau gora prijala. Za dve leti se je spoznala z Lacinom Mešičom, obadva sta skur gnatje probleme mela, enga drūgoga sta trauštala, kak je prej dano, tak morata žéjvati. Hvala Baudji, tak dobro sta se porazmela, ka je do ženitve prišlo.

»1972. leta decembra sva se oženila,« začne pripovedjati Marika, »kak je gostūvanja konec bilau, mūva sva včasik es prišla v té raum, te eštje v arendo. Čér se mi je narodéjla drūgo leto pa te potéjstim za eno leto mi je mauž mogo nota rutjivati k sodakom. 1975. marciūša se nama je pojbič naraudo pa te tak bilau, če dva deteta ma, te s sodačije leko dola-rista. Moj mauž je prva domau préjšo s sodačije, kak dja z malim s porodnišnice. On je trno rad bejo mlajšom, sploj pa pojbiča.«

Z mlajši je več bridje tū gratalo. »Vejš, mūva sva tak vtjūpprišla, ka on nika nej emo pa dja tū nej. Tau je

préjšo s fabritje, obed že na stauli bejo, domanji gvant nalečeni, kak se je nadjo pa prejkzravno že ūšo tadale delat. Večer je préjšo domau trōjdan. Dja sam tū mejla brigo, dva deteta opravlati, tjōjati, prati, pejglati, raum

Njija »najmenša družina« z najbola gvūšnim padašom pa pastéjrom Lizo

čejsto držati. Gradec sam tū delala, téjsto je dobro bilau, ka človek samo tavō staupo pa friško zelenjavo leko pri-neso za tjōjanje. Vodau smo nej meli notapotegneno, iz stūdenca sam mogla nositi ranč nej malo, za drva se mi je tū trbelo brigati. Vanej sam tak leko delala, gda sta

vrat talejtala, pojbič je pa nota ležō, namé je vido pa se tašpilo, ganuk samo zas-po. On je trno vrli bejo, tau mi vejn tū Baug pomago. Z dekličinov sam več nevolé mejla, ka njau je črvau bole-lo šest tjednauv. Veselo sam delala, ka sam mejla svojo držino pa sam vejdlā, zakoj trpéjm. Na, pa té tak sva

1976. leta té raum dola tjōjpila, dosta trbelo delati na njem, popravlati. Dveje sta bile, tjōjnja, predsoba pa špajz. Tak sva si brodila, dva deteta mava, morava vcuj zozidati eštje dveje iže, kopalnico vōnaprajti pa goraponauviti cejli raum. Mūva sva telko pejnaz nej mela, v

materna mati, oni so nas vōpomogli s pejnazi, tak smo leko začnili vcuj zéjdati. Za tau je ena iža njéjva bėjla. Najprvim smo naprej dveje iže goraponauvili, tak so baba biléj v enoj iži, v drūgoj pa méj štirdje. Te so nej tak male iže zéjdali, tak ka bilau mesto.«

Kak je pa vtjūper trigeneracijska družina živala? »Baba je že starejša bėjla, tak sam nej mogla račonati na njau, ka bi ona mlajše skrb mejla, depa če smo kama šli na par vōr ali večer na veselico, tak je bėjla z njima. Znautra nej stejla delati. Samo v tjōjnji nej! Baug ga mentūj! Depa svinjam vōpucati, z zavci, s kokauši, s senaum delati, tisto pa ja. Dočas je mauč mejla, nam vanej vse pomagala. V zéjma je pa furt tavō ūšla k Lacini v delavnico, gda je doma emo tišlarsko delo, taum je sejdlā pa nalagala, ka se z njim tū dobro poznala (razmejlā). Tau je zato mejla v seba, najbola če sam gvant prala ali tjōjāla, zakoj etak delam, zakoj nej tak. Dja sam nikdar nika nej nazaj gončala, tak sam delala tadala, kak sam

velko držala, ka je pri stauli svojo mesto mejla, tá ništje drūdji nej vseō. S tejm se je štejmala sausedici, ka nej kak dobro, ona z držinov vtjūper djej pa go furt nota zovejo na obed, gda je vanej. Dja sam vsikdar tau gledala, ka nam je ona dala pejnaze, gda smo v nevauli biléj. Sledkar je Lacina oče tū sam austo, te smo njaga tū k nam vzeli, baba je mejla velko ižo pa go gora ponidijla. Njaga je opravlati trbelo, mena je tau velka pomauč bėjla, ka je baba kaulak njega bėjla. Enga drūga sta lepau poštojvala, nej sta bila tak skrak, ka bi kakoli tazgončala enoma drūgoma, fejs dobro sta se porazmela. Gda sta njeva odejšla na vekoma, té smo pa čér z držinov domauv vzeli, gnauk dočas, ka so nej gora zozidali raum. Od tistogamau tū za držino živeva z možaum, radi smo, gda smo vséj veselo leko vtjūper, samo aj zdravdje mamo.«

*Klara Fodor
slike: Klara Fodor in
arhiv držine*

OD SLOVENIJE ...

Slovenija pri delu od doma zaostaja

Delo od doma je po covidu 19 ostalo razširjeno, a Slovenija na tem področju precej zaostaja za Skandinavijo, Nizozemsko in ZDA, kjer je hibridno delo že ustaljena praksa. Leta 2021 je bilo v Sloveniji prijavljenih več kot 217.000 delavcev na daljavo, lani 67.658, letos do avgusta pa 41.576.

Strokovnjaki opozarjajo, da podjetja še vedno preveč cenijo fizično prisotnost zaposlenih, kar zavira razvoj sodobnejših oblik dela. Izzivi ostajajo tudi ohranjanje delovne kulture na daljavo, preprečevanje izgorelosti in usposabljanje vodij za vodenje razpršenih ekip.

Delo od doma sicer prinaša večjo prilagodljivost in manj voženj, s tem pa tudi okoljske koristi. A te so resnične le ob pametnih rešitvah, kot so hibridni modeli, energetske učinkovite domovi in podatkovni centri na obnovljive vire.

Slovenske parkirne hiše pogosto pretesne in drage

Mednarodni inštitut za potrošniške raziskave je poleti preveril 16 parkirnih hiš v večjih slovenskih mestih. Ugotovili so, da so mnoge slabo označene, prikaz prostih mest nezanesljiv, parkirna mesta pa pogosto preozka.

Šest parkirnih hiš je dobilo oceno dobro, med njimi ljubljanski Kongresni trg in koprski Belveder. Najslabše se je odrezala koprška hiša Zeleni park. Ocenjevalci so opozorili tudi na strme in utegnjene klančine ter enosmerne izvoze, ki otežujejo vožnjo.

Parkirišča večinoma ne dosega priporočenih 230 centimetrov širine, parkiranje pa je drago – od 1,50 do 2,90 evra na uro. Najdražja je piranska parkirna hiša, izjema pa je koprski Belveder, kjer je prva ura brezplačna, ob nedeljah pa dve.

NA AGRI MED VIZIJO PRIHODNOSTI IN KLICEM PO DIALOGU

Sejem Agra je tudi letos združil kmetijstvo, stroko, politiko in potrošnike. Poleg predstavitev, novih tehnologij in tradicionalnega sejemskega utripa je bil v ospredju tudi posvet Naše kmetijstvo in hrana

kot 150 kazalnikov. Opozarja na demografsko krizo, podnebne spremembe in izgubo biotske raznovrstnosti, a tudi na priložnost, ki jo prinaša ekološko kmetijstvo. »Zadnji trenutek je, da Slovenija postavi jasno

Ko vizijo prekrije nezadovoljstvo

Vizijo prihodnosti pa so na sejmu zasenčili mirni protesti

nistrstvo pa je z odhodom dalo vtis, da kritični glasovi niso dobrodošli.«

Podobno je menil pred-

Posvet Naše kmetijstvo in hrana 2040

2040, ki ga je pripravilo ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Dogodek je začrtal obrise prihodnje slovenske prehranske politike, a obenem odprl tudi vprašanje dialoga med kmeti in državo, saj so sejmšče tik pred koncem sejma zaznamovali mirni protesti prašičerejcev ter odhod osebja ministrstva z razstavnega prostora.

Kaj bomo jedli čez 20 let?

Na posvetu so govorili o prihodnosti slovenskega agroživilskega sistema, ki mora po besedah ministric Mateje Čalušić temeljiti na sodelovanju vseh – stroke, kmetov, potrošnikov in politike. »Govorimo o prehranskem sistemu, o tem, da smo vsi potrošniki in vsi potrebujemo hrano. Zato je vključujoče povezovanje izredno pomembno,« je poudarila.

Vizijo, ki nastaja v sodelovanju z Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani, je predstavil profesor na tej fakulteti Emil Erjavec. Temelji na participativnem pristopu in podatkovni analizi več

vizijo, sicer se bodo negativni trendi le še poglobili,« je dejal Erjavec.

Strokovni razpravljavci so dodali svoje poglede. Predstavniki zbornic so opozorili na velik pomen družinskih kmetij, zadrug in kratkih dobavnih verig,

Proces priprave vizije poteka v dialogu z vsemi deležniki: kmeti, stroko, podjetji, združenim sektorjem, trgovino, javnimi ustanovami in civilno družbo.

potrošniške organizacije pa na preglednost informacij in jasne standarde kakovosti.

Skupna točka: brez zaupanja potrošnikov in brez sodelovanja vseh členov verige ne bo prihodnosti slovenskega kmetijstva.

Predsednik Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije Jože Podgoršek je poudaril, da bi morali pri razvoju kmetijstva znati poiskati rešitve za obstoj slovenskih družinskih kmetij, ki so temelj slovenskega podeželskega prostora.

ti rejcev, ki so želeli opozoriti na težave pri izvajanju novega zakona o zaščiti živali. S transparenti v rokah so pred razstavnim prostorom ministrstva izpostavili pomisleke o prehodnih rokih in izvedbi ukrepov, zlasti v prašičereji, kjer je stanje po njihovih besedah že kritično.

sednik prašičerejskega društva Marko Fašelek in poudaril, da rejci ne nasprotujejo dobrobiti živali, temveč želijo jasna navodila in podporo pri izvedbi. »Kdo lahko pride na razstavnim prostor ministrstva za kmetijstvo, če ne kmetje?« se je vprašal in dodal, da si rejci želijo partnerskega odnosa, ne pa konfliktov.

Dialog je nujen za prihodnost

Dogajanje na Agri je tako razkrilo dve plati iste zgodbe. Po eni strani vizijo, ki želi začrtati prihodnost prehranskega sistema do leta 2040 in vključiti vse deležnike. Po drugi strani pa nezadovoljstvo kmetov, ki opozarjajo, da jih država ne sliši in da so nekateri ukrepi težko izvedljivi v praksi.

Če bo vizija 2040 uspela, bo morala odgovoriti prav na to dilemo: kako povezati stroko, politiko in kmete, da bodo rešitve hkrati trajnostne, izvedljive in pravične. Brez zaupanja in odprtega dialoga na sejmih in tudi drugje bo namreč težko govoriti o varni in zdravi prihodnosti slovenske hrane.

Vida Toš

KAK SAM ZGIBILA LAČE PA DOBILA NEKA VEČ

Gnes sam red delala na polici s knjigami pa med starimi kūjarskimi knjigami pa zvezkami zaglednola učbenik za matematiko iz srejdne šaule. S popisano platnico pa čūd-nimi enačbami v njej, zaradi šterih sam vsefele izgovore iskala, ka mi nej bi trbelo iti v šaulo.

Pauleg toga sam bila v naurij lejtaj, gda ti vse drūgo odi po glavej kak pa šolske knige. Poslušati sam začnola divjo muziko, se šminkati pa na sebe vlejšti tak vauske lače, ka sam je komaj na sebe spravila.

S takšimi lačami sam enoga zimskoga dneva šla s sošolko iz šaule. Prauti varaši, ka sve si malo izložbe poglednole pa se pogučavale o dečkaj. Gda je prišo cajt, ka se poslovive, je vsakša odišla na svoj kraj prauti daumi.

Pomali sam se špancejrata v dugom čarnom kaputi, punčokami z debelim podplatom pa v mojij tejsnij lačaj, pa si vsefele premišlavalala.

In te se je zgauldilo ... Gda sam prišla mimo apoteke, sam spreglednola led na pločniki, v naslednjom trenutki pa ... bam! Drapnola sam kak sam duga pa šurka. Vse, ka sam čūla med kapanjom pa je bilau tau, kak se neka para. Bile so moje tejsne lače, štere so se mi po šivi razparale od gležnja do riti! Na srečo mi je moj dugi kaput skriu sramoto, gda sam obsedejla naklaj kak kūp nesreče. V tom pa poglednem gor pa vidim enoga moškoga, šteri ide prauti meni, me pogledne pa pravi:

»Šklisko je, geli?»

V trenutki sam se pobrala gor pa rdeča kak paradajz letejla prauti daumi.

Ja, tūdi takše stvari se zgodijo. In še gnesden se s sošolko, štera je zdaj moja najbaukša pajdašica, smijeve, kak so se meni razčesnole lače.

Tau, ka je tistoga dneva bila katastrofa, je grato lejpi pa smejšen spomin.

Tak pač je, ka so naša življenja dostakrat puna raznih »padcov«. Eni so boleči, drūgi pa zabavni. Ampak vsi nas neka navčijo. Zabavni nas spaumnijo, ka se znamo smejati tūdi iz sebe, tisti žmetni pa nas navčijo, ka skaus znauva lejko gorstanemo. Pa tūdi, če z raztrganimi lačami.

Tak sam se tūdi ges skaus lejta navčila, ka neje vsakši padec slab. Zatau, ka zdaj znam, ka lejko stanem. Eni padci so me navčili, kak lidam postaviti meje, kak ceniti tau, što sam, se postaviti za sebe in se boriti za svoje senje. Zdaj znam, ka je življenje napravleno iz zmag, padcov pa tūdi skuz pa smeja. Vse tau pa dela žitek lejpi, pun pa bogati.

Simona Rituper

Porabske litere

Zveza Slovencev na Madžarskem ter Slavistično društvo
Prekmurja, Prlekije in Porabja
razpisujeta nagradni literarni natečaj
za pripadnike slovenske narodne skupnosti na
Madžarskem
Porabske litere 2025.

Literarni natečaj je namenjen trem kategorijam
prijaviteljev:

- I. kategorija: učenci osnovnih šol,
- II. kategorija: srednješolci in študentje,
- III. kategorija: odrasli.

Vabimo vse zainteresirane, da se udeležijo natečaja in pošljejo pesmi, prozna ali dramska besedila. Prispevki so tematsko neomejeni, prijavitelji so pri izbiri teme svobodni.

Za pesemska besedila velja, da prijavitelji pošljejo najmanj pet pesmi. Pri proznih besedilih bo žirija poleg klasičnih žanrov (črtica, kratka proza, novela, povest, roman) upoštevala tudi potopisno, reportažno in spominsko prozo, pri dramskih besedilih pa vse žanre.

Prispevki so lahko napisani v knjižni slovenščini ali v »domanjoj rejči« – porabščini.

O dobitnikih nagrad v vsaki kategoriji bo odločala tričlanska žirija, ki jo sestavljajo po dva predstavnika Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja ter predstavnik Zveze Slovencev na Madžarskem. Odločitev žirije je dokončna.

Nagrade znašajo:

- I. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- II. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- III. kategorija: prva nagrada 500 €, druga nagrada 300 €, tretja nagrada 200 €.

V prvi kategoriji prejmejo nagrado v višini 200 € tudi mentorji nagrajenih učencev.

Prijavitelji naj svoje prispevke pošljejo v treh natisnjenih izvodih ali v elektronski obliki najpozneje do 30. septembra 2025 na naslov: Zveza Slovencev na Madžarskem, Gardonyijeva ulica 1, 9970 Monošter/Szentgotthárd oz. zvezaslovencev@gmail.com ali porabje@gmail.com s pripisom »Literarni natečaj Porabske litere«. Prispevki naj bodo opremljeni z imenom in priimkom ter naslovom prijavitelja. Prispevki osnovnošolcev naj vsebujejo še podatke o mentorju/ici. Tipkopisov ne vračamo, ampak bodo shranjeni v arhivu Zveze Slovencev na Madžarskem. Prijavitelji dovoljujejo objavo svojih prispevkov v časopisu Porabje in v Porabskem koledarju.

... DO MADŽARSKE

Politični barometer

Med političnimi strankami so avgusta v razmerjih moči nastale le manjše spremembe: v celotni populaciji opozicijska stranka Tisza vodi pred Fideszom - KDNP za 4 odstotne točke in za 5 odstotnih točk med pristaši strank. Razmerje v celotni populaciji je 30 – 26 %, med pristaši strank pa 39 – 34 % v prid stranke Pétra Magyarja – izhaja iz raziskave Inštituta Republikon, opravljene med 21. in 27. avgustom. Vrtni red strank se torej ni spremenil, vendar se je zaostanek vladne stranke Fidesz – KDNP za las zmanjšal. Po analizi ekspertov je konec poletja vladna koalicija bolj ali manj obvladovala javni govor in aktivnost njenih volivcev je bila nekoliko višja kot na začetku poletja. Po oceni omenjenega inštituta poleti ni bilo velikih premikov v volilnih preferencah, volivci so približno ocenili stranke. Kljub temu pa v tako tesnem tekmovanju – poleg dveh večjih političnih sil s še tremi strankami (desničarska stranka Mi hazánk, levičarska Demokratična koalicija in stranka z imenom Pes z dvema repoma) – pri parlamentarnem pragu obstajajo razlogi za nemir.

Turistična sezona

Poleti so mnogi ob zadnjem trenutku rezervirali potovanja, medtem ko so številke predrezervacij za jesensko-zimsko sezono stabilnejše – je povzela stanje na trgu pred bližajočo se menjavo turistične sezone predsednica Združenja madžarskih turističnih agencij (MUISZ) Judit Molnár in dodala, da potovalna mrzlica tudi to poletje ni popustila, vendar je po intenzivnosti ni mogoče primerjati s časom po covidu. Po izkušnjah potovalnih agencij se je čas rezervacij zelo skrajšal, torej se je več ljudi odločalo za potovanje nedolgo pred odhodom. To in izjemno široka ponudba sta skupaj pritisnili na trg, medtem ko se število potnikov ni zmanjšalo, temveč se je povpraševanje veliko bolj razpršilo in polariziralo. Med tistimi, ki iščejo poceni potovalne pakete in pomembne akcije, ter tistimi, ki iščejo visokokakovostne storitve, je kupcev po srednjih cenah veliko manj.

GVANT OD PETE DO GLAVE

Gnauksvejta je lüstvo melo en svetešnji gvant, s sterim so k meši odli, pa en gvant za doma. Gnesden so puni omari pa itak, gda kama titi trbej, človek ne vej, ka bi nase vzeu, kak bi se naravno. Prvin se je gvant skrb emo pa dugo se je noso, mlajši so ga eden od drügoga erbali. Ranč tak je tau bilau s črejvlami tō, dostakrat je starejšo lüstvo bauso odlo, črejvle pa v rokej neslo, nej ka bi blatni gratali. Tašo je Ani Labodi iz

Ani Labodi se je narodila v Andovci, zdaj živi v Monoštri.

Varaša s svojimi očami vidla pa doživela tau tō, gda samo en gvant maš, kak fejš ga moraš skrb meti. - Ani, če dobro mislim, že več kak deset lejt si v penziji, depa še gnesden delaš, rada delaš, hvala Baugi, ka tak dobro zdravje maš?

»Že več kak tresti lejt sem v penziji, nej sem še petdeset lejt stara bejla, gda sem penzionistka gratala. V židanoj fabriki sem delala, zavolo toga sem se pet lejt prvin odslobodila.«

- Tau je dobro, ka si tak mlada leko penzionistka gratala, nej?

»Iz enoga tala je dobro bilau, depa iz drügoga tala nej, zato ka te so fejš slabo vōračunali penzijo. Mauž mi je mlado mrau, mlajši so se včili, tak ka delala sem tadale, ovak bi nej mogla živeti pa mlajše raniti. Po pravici je tak, ka še od tistoga mau itak delam,

kak če bi ranč nej bejla še v penziji.«
- Še dobro, ka maš zdravje.

»Zdravje že zato nej tašo

kak je bilau, vejš, kak je tau, gnauk me tū boli, gnauk me tam boli. Zavolo toga si že večkrat mislim, ka dojšlo je, tadale več nemo delala.«

- Zdaj si že več lejt v bauti Tuti turkáló, gde se nüca-

Ništerni gvanti so skurok nauvi, za te znamke bi v bauti trbelo dosta plačati.

ni gvant odava. Odkec se té gvant vozi, zato ka dostakrat je rejsan v tašom dobrom stanji, kak če bi ga iz baute pripelali?

»Ka je prejdjan, steri tau bauto ma, tisti na Švicar-

sko odi pa odtistec vozi te gvant. Gda gvant pripelajo v taši velki balaj, te ga najprvin doma zaperejo, gda posene, te ga raznok v žakle skladejo. Gda mi te gvant v bauti vōpoberemo iz žaklov, te že vsikši gvant ma eno cejdulo, gde piše, ka steri kelko košta.«

- Dobro kvaliteto ma te gvant?

»Zvekšoga vsi gvanti dobro kvaliteto pa irašnje znamko majo. Dostakrat dja ranč ne vej, drügi mi pravijo, kak dobra znamka je tau, kak drago bi tau bilau, če bi v bauti mogli tjöjpti. Zavolo toga dosta lüstva odi k nam gvant tjöjvat, nej čüda, vej pa v Varaši zvün kitajske baute ranč nega druge baute, gde bi gvant leko tjüpo.«

- Kak bale vozijo, steri so tisti dnevi, gda se „nauvi gvant“ vōsklade?

»Vsakši den se vōklade gvant, kak mamo prazne obešalnike, tak se iz žaklov vōbere. Tašoga reda kak zdaj, ka djesen pride,

te se bola vse menjava, letne nazaj v žatjeu sklade-mo, djesenske pa na obešalnike.«

- Kakšni gvant se odava pri vas?

»Tak mislim, pri nas si

vsakši najde gvant, mamo vsefele gvant, za gostüvanje, za domanji tau, za delo, srajce, ale, majce, kapute, hlače, kopalke, za šport, za

V bauti Tuti Turkáló majo vsefele gvant, ka se leko naravnaš od pete do glave.

fašenek, ranč tak črejvle, remene, kravate, lanceke, sončna očala, turbe, kufre, leko povejm, ka mamo vse, ka en človek nüca od pete do glave. Depa meli smo gvant že za snejau pa za svadbice tō.«

- Dosta lüstva odi k vam?

»Dosta, pomalek cejli den, eni na keden gnauk ali bola rejdko, depa so taši tō, steri skur vsikši den pridejo. Oni so tisti, steri pridejo, brž kaulak poglednejo, če je kaj zanjé, te tjöjpijo, če nika ne najdejo, te dejo tadale. Zdaj že dosta lüstva odi iz Slovenije pa ranč tak odijo iz Avstrije tū.«

- Zdaj lüstvo telko gvan-ta ma, ka ne vejo, kama bi ga klali. Ti si kelko gvan-ta mejla, gda si doma v Andovci dekla bila?

»Mejla sem en svetešnji gvant, en kaput pa ene cipele, tau je bilau vse. Gda je dobro vrejmen bilau, doma sem tak bausa odla,

gvant pa nosila tašoga kakšnoga, nej se je šteló, če je malo ronjavi bejo. Gda sem že delat odla, gda sem že slüžila, te je že baukše bilau, te sem že sama sebi tjöjvala. Prvin so veltje porcije bile na grünt, ka je ati slüžo, s tistoga smo je plačüvali, na gvant je nej bilau pejnaz.«

- Tau si prajla, ka ene črejvle si mejla. Kakšne črejvle so tau bile, ka si je leko pozimi, v leti, sprtolejt ali gdakoli nosila?

»Bola taše lederne, samo bunde je v tej črejvlaj nej bilau, ranč zato dostakrat v zimi me je tak zeblo, ka sem nej čütila prste na nogaj. Nikdar ne pozabim, Šumajnin Kari, gda so k meši šli, oni so vsigdar bausi bili, samo pred crkvenimi dveri so si črejvle potegnili, tak so je šparali.«

- Nej je pikalo, gda so po kamenji šli?

»Ne vej, depa ne mislim, če bi je pikalo, te bi si obüli črejvle. Dja tak mislim, oni so že taše poplate meli, kuste, ka nji je sploy nej pikalo, zato ka cejlo leto so bausi odli doma. Ranč tak so z gvantom tō šparali, gda so od meše domau prišli, prvo je bilau, ka so se prejkzravnali. Nej tak kak gnesden, mladi cejli den v ednom gvanti odijo, puni omar gvan-ta majo pa gda kama titi trbej, dun ne vejo, ka bi nase vzeli.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O MENJE POZNANI ŽENSKAJ

Ves Stična v Sloveniji za trno poznano vala. Tam klaušter iz leta 1132 stodji, zavolo steroga je cejla krajina dosta aska mejla. V Stični pa kaulak nje so se vnaugi poznani Slovenci narodili. Največ je pisatelov bilau. Ranč nej eden kilomejter od

1929 v Beograd odide. Vejdla je francuski, nemški pa talanski gučati. Tak službo na kralvi pošti dobi, na telefonskoj centrali je delala. Ranč eno leto v Beogradi ta ne odide, na gesen leta 1930 novine Politika vōdajo, ka se mladi podje pa ženske iške-

lau, se je Kristina mladi lejt spominjala. Za cejlo včenje lejtanja s fligerom je plačati trbelo. Stariše je prosila, uni bi te pejneze na lejci od sebe tadali. Pa so nika nej škeli plačati, stra so meli, ka čerki se tam na nebi kaj ne zgodi. V tom časi so v kralevskom Beogradi vnaugi Slovenci živeli. Zmejs med njimi je tudi poznani pisatelj Vladimir Bartol biu. V novinaj Slovenski beograjski tednik je kak prejen delo. Bartol je ranč kak Kristina v istom aeroklubi leto. Gda se je una te meštije eške včila, njoj je na velke pomagao.

Kristina Gorišek za prvo aviatčarko v Sloveniji, tudi pokojnoj Jugoslaviji vala pa na cejlo Balkani ranč tak. Zatoga volo njoj je kralvi minister za sodačijo medaljo za batrivnost dau. Do toga, kak je sama fliger »pelala«, je svojim domanjim pripovedjala. Pa je znauva nej brezi Slovenca v Beogradi šlau. Bogomil Jaklič že je v prvi bojni s sodačkim fligerom leto. Kristini je mentor biu. Una je naprej fliger ravnala, un njoj je zar tanačivo. Gda sta se že doj spiščavala, je potač že po zemlej čüjsko. Jaklič nagnauk samo vōskauči pa njej skrči: Zdaj pa sama tadale! Pokaži njim, ka vejš! Kristina je tak pripovedjala: Nika, dala sam gas, fliger se je zdigno. Vcejlak sama sam zmejs med zemlo pa nebom bila. Nebesko srečna sam bila, srce mi je popejvalo.

Kristina je letejla, gda je čas mejla. Nebesko rada je »tam gori« bila, zemlo spod sebov gledala. Zavolo toga od leta 1936 tadale v Zagrebi živē. Leko povejmo, ka samo zavolo toga, ka na aerodromi je službo dobila. Tam je na telefonski centrali delala.

Znauva se je vōpokazalo, kelko vala, če človek druge gezike vej gučati. Nej dugo

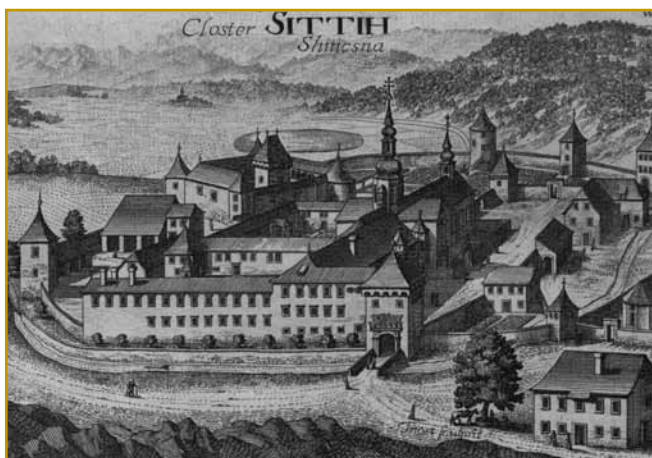
stra emo. Tak Kristina vse menje nut v fliger si sejde. Vsikši den pa tau leko v svojoj službi vidi. Kak vozašaula na bautišica je vse več mozej pomagala. V tejm njiva druga velka bojna zao di. Kak vōgleda, merno sta jo preživela. Nauva socialistična Jugoslavija se po bojni narodi. Kristina pa Drago odideta na Engliško, tam na nauvo začneta živeti.

Kristina Gorišek Novaković se je lejpi lejt včakala. Leta 1996 je preminaula. Skur

trbelo, moškoga svojga življenja je najšla. Drago Novaković je vnauge velke baute v Zagrebi pa po Hrvaškom emo. Velka lūbezen je cvela, tri lejta po tejm sta se zdala.

vse do svoje smrti je rada domau v Slovenijo ojdila. Če je tudi po Engliškom nej bi gdasvejta lejtala, nam je nej poznano.

(Kejp na 1. strani: V menj-

Klaušter Stična za najbolje stari klaušter v Sloveniji vala, steri eške »dela«. Té kejp je leta 1679 biu napravljeni.

Stične mala ves Mekinje pri Stični na brgej stodji. Tam je 15. decembra leta 1906 Kristina Gorišek na svejt prišla. V držini je enajst mlajšov bilau, depa, nejso v srmaštvi živeli. Goriškovi so bogata držina bili. Dosta zemle pa gauške so meli, zvün toga pa eške veška krčma z bauto je njina bila. Stariša sta osem čerk v šaule dala. Nejsta škela, aj de deklam usojeno za daum pa može skrb meti. Takše je v tisti časaj šega bila. Kristina je po srejniji šauli višišo bautoško šaulo zgotovila. Domanjo bauto prejk vzeme, depa njeni dūj go je nej na mejri njau. Škela je po svejti iti, sama za sebe biti. Leta

jo, steri bi škeli s fligerom leteti. Kristina nika ne brodi, papejre vōspuni pa že se za pilota šaulati začne. Zaprav, pilotka škē gratati. Najprva so go padarge poglednoli pa

Nin eno leto pa pau njoj je trbelo, papejre je dobila. Tau je fotografija iz njene pravice za lejtanje s fligerom. Dobila jo je na gesen leta 1932, gda je oprvin vcejlak sama letejla.

že v fliger nut sede. Zar za pilotom sedi, un pa ji akrobacije dela. Nej bi ji lagvo bi-

Mlada Kristina eške prva kak je od daumi odišla. Fotografija nam pripovejda, ka na njoj moderno mlado žensko vidimo. Na rokej vōroma, za tisti čas vcejlak po slejgnjoj maudi je zravnana.

S kakšnim veseldjom je vsigdar v fliger nut usela, nam ta fotografija pripovejda. Problem pa je kombinezon biu. V tistom časi so samo kombinezoni za moške pilote meli. Kristina je najmenjšo numero moškoga nosila. Ja, dugo so fligeri zveksoga za moške bili rezervejrani.

Tadale od Kristine Gorišek Novaković moramo gučati. Mauž je nej najbolje vesejli zavolo njenoga lejtanja biu. Kak njeni stariške je tō un

šom varaši Scunthorpe mali hotel gor oprejla, kcuuj eške krčmo z gestijom pa pijačo tō.)

Miki Roš

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

V 18. številki Porabja, stera je vöprišla 7. septembra 1995 je pod naslovom ZVESTOBA RODU IN JEZIKU JE VEDNO ŽIVELA je Jože Vild zapiso:

»Bilo je vroče poletje 1965. leta, ko sem iz Szombathelya prišel v Porabje. Resda, za tiste čase z obveznim spremstvom, toda prišel sem. Moji gostitelji (in spremljevalci) so me v Monoštru najprej peljali v urad tedanjega okraja (járás), kjer nas je pričakal Karel Gašpar, tedaj okrajni podpredsednik. O njem sem sicer že pred tem slišal nekaj mnenj, vendar sem ga takrat prvič srečal. Bil sem prijetno presenečen, ko se mi je predstavil in me pozdravil v domači porabski slovenščini. Vsaj malo že poznavajoč tedanje razmere na Madžarskem in tudi v Porabju sem bil v zadregi, kako vzpostaviti spoštljiv odnos do podpredsednika okrajne oblasti in obenem nevsiljivo ponuditi več kot zgolj uradno vljudnost. Toda Karči je kar sam odvrnil taka razmišljanja s prijazno besedo, v kateri je kazal resnično veselje ob srečanju. Nekako tako je dejal - da bo po dolgem času spet lahko popeljal gosta iz Slovenije med slovenske ljudi v Porabju. Led je bil prebit in začelo se je najino dolgoletno sodelovanje in prijateljstvo. Tistega dne pred tri desetimi leti mi je uspelo vsaj bežno поблиže spoznati porabski utrip, od Monoštra skozi Slovensko ves in Dolnji Senik do Gornjega Senika.

Večarilo se je že, ko smo odrinili iz Monoštra proti Slovenski vesi. Ustavili smo se pri družini Wachter. Prijazno so nas sprejeli in na mene je naredil izjemen vtis oče Wachter s svojim pripovedovanjem. Še sedaj ga vidim v spominu: v rahlo zatikajočem se narečju govori, ko išče primerne besede in mi razlaga, kako dolgo je vodil "fúvós zenekar" - ali tudi "rezes bando" - tako je kar z dvema izrazoma poimenoval godbo na pihala, da bi lažje razumel. To je bilo v najinem pogovoru tudi vse, kar je povedal v madžarščini.

V družini so imeli vnuka. Bil je morda kako leto starejši od mojega sina. Nekaj je bolehal, a je hitro zlezal iz postelje in vlek na ušesa pogovor odraslih. Bilo mi je žal, da nisem imel s seboj kaj več kot čokoladico za darilo. A spomnim se bistrega fanta, ki je na moja vprašanja pogumno odgovarjal in povedal, da tudi za silo piše v narečnem slovenskem jeziku. Kar lep čas sta si potem dopisovala z mojim sinom Borutom, dokler ni odrasčanje opravilo svoje.

Že v temi smo se pripeljali v središče Gornjega Senika. Karči mi je govoril o šoli, o kulturnih dogajanjih na Seniku in o svoji veliki zbirateljski vnemi, iz katere je pozneje nastal zarodek slovenske etnografske zbirke v porabskem muzeju v Monoštru. Končno smo se ustavili v gornjeseniški

gostilni. Bil je že kar pozen večer. Spominjam se, kako je nekaj možakarjev motrilo skupino prišlekov iz dveh državnih avtomobilov, ko smo vstopili v gostilno. Nekam zadržano so nas pozdravljali v madžarščini, kakor da bi se zbalijali mojega pozdrava v slovenskem jeziku. Ko pa smo posedli za

mizo in so zaznali, da se s Karčijem pogovarjava po domače, so radovedno stikali glave in vprašujoče zrlj predvsem v mene, dokler se ni opogumil eden starejših. Prišel je do naše družine in v zadregi vprašal (ali povedal): "Vij ste pa s slavskega kraja, nej...?" Opogumil sem se tudi sam, vstal izza mize, prijel očanca pod roko in se odpravil k njegovim.

Vprašanjem ni bilo ne konca ne kraja. Porazgovorili so se o vsem mogočem, v domači govorici in gostilničar je vneto prinašal "fröccs-e" in "špícare". Nekdo je odšel iz gostilne in se kmalu vrnil še z dvema, za njima pa se je v gostilno natreslo še nekaj starejših domačinov. Zvečine vsi so želeti zvedeti, kakor je kaj v bližnjih vaseh na naši strani, nekateri pa so naštevali tudi imena svojih sorodnikov in znancev, s katerimi se že dolgo niso srečali. Da, bil je res prijeten večer. Le gostilničar je postajal nemiren, ko se je bližala "záróra". Toda med gostitelji iz Szombathelya je bil tudi predstavnik javnega reda (rendőrség), z uglednim oficirskim činom, ki je avtoritativno odločil: "Nocój bo gostilna odprta, dokler bomo tukaj z našim gostom." Tako se je tudi zgodilo.

LEJPI SPOMINI IZ ANDOVEC. Pod tem naslovom se skriva pisanje Irene Barber, stera je v Traušti

gorziskala Ano in Zoltana Nemeta.

»Ana Nemet (Dožejnarska) v Traušti žive že od 1972. leta. Na gnes tam živé njena čerka Eržika pa njeni sin Zoltán tū s svojo držinov. Anini mauž je rodjeni Madžar iz Kradenovec.

Ana! Vidim, da ste se tū blūzi Varaša spoj lepau not skvartejrali, lejpo ižo mate pa vse, ka vam je potrebno. Zakoj sta si tistoga reda tak zgrūntala z možaum, da tam njata Andovce pa ta šla v Varaš? »Nej je léko bilau. Moj oča je pred tistim nej dugo tam v Andovci zozido nauvi ram, gazdijo smo meli. Müva z možaum pa - kak tistoga reda vsakši - sva že v Varaš ojdla v fabriko. Iz Andovec je tau nej léko delo bilau. Malo deco sva mela, v fabriki je tū nej léko bilau. Kak dosti lidi v našoj vesi pa v sausadni vesnicaj, mi smo se tū trli v Varaš. Tiste lejte je prevnaugo mladine odišlo ali v bloke ali so pa zidali v Varaši ali poleg Varaši. Mi smo tū tak zgrūntali.«

Gnes tūj v Varaša - od centra 10 minut - živeta. Mate svoj ram, mate ograderc, držite živino. Mislim, gnes itak redno delate najbolje zatok, ka so vas tau vaši stariše tak navčili. Dobro vidim ge tau?

Zoli: »Gda smo prišli es pa smo dobili parcelo za zidanje, tūj so eške kaulagvrat vse njive bile. 1972. leta pa naprej smo mi tū njive meli tūj, samo ka na gnes so tau že vse not zozidali. Tū že eden nauvi tau Varaša geste. Dapa živino rejsan držimo. Nika v gradci prpauvamo, nika pa vcuj kúpimo. Etak je itak bola vredno, liki bi vse küpo. Drugo je pa tau, ka smo v Varaša pa nej. Mamo mir pa velki prostor, nej kak v kakšnom bloki. Kaulag nas dosta Slovencov geste, ki so tū tak prišli kak mi.« Gde sta se pa vüva spoznala?

»Obadva sva ojdla v židano fabriko. Dapa nej sva se tam spoznala, liki v Števanovci. 1964. leta so v Števanovci zidali pionirski tabor. Tisto je tak bilau, ka steri so dali zidati, so samo za material meli nika pejnaz. Ovak so pa lūdje z prostovoljnim delom mogli tau zidati. Vsakša fabrika, vsakša firma je mogla poslati delavce na tau zidanje. Mi mladi smo pa z veseljom šli delat. Tam sva se spoznala z možaum. Med najine najlepše spomine se drži tisto zidanje, tisti dnevi pa večeri,« pravi Ana.

Od tistogamau je že prteklo dosta pa dosta lejt. Mata držino, zadobila sta vnuke tū. Kak gledam, nika vam ne fali.

Zoltán: »Mava čerko, Eržiko, štera že ma dva deteta. Naš sin pa ma edno malo deklo. (H)či že v svojoj iži žive, sin zdaj dokonča nauvi ram, nede dugo, ka oni tū odidejo od nas. Vsi smo pa tū blūzi eden drugoga. Leko eden drugoma pomagamo, eden do drugoga pridemo.«

Vküppobrala Silva Eöry

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

					AVTOR: MATIJAŽ HLADNIK	STARA ŽENSKA	TUŠ	ALOJI PODOBNA TROPŠKA MESNATA RASTLINA	JENNIFER ANISTON	MORILSKI NAPAD NA VODILNO OSEBNOST	BRITANSKA PEVKA LEWIS	KUNEC S ŠIROKIMI VSEČIMI UHLJI
					SPAIKALO							2
					TRGANJE GROZDJA		3					
					NORVEŠKA GLASBENA SKUPINA				VEK, ERA			
					MESTO V V. ITALIJI DEŽELA PRŠUTA IN TERANA				KIRURGI BRECELJ		5	
POMOČI BIČELI LEONA OVNAČ RAVENNA	IZGUBA, ŠKODA	BLAŽJA SOLSKA KAZEN	PUNČICA OČESA	KRŠKO				NAS IMITATOR (TILEN) ZAJETJE ŽRAKA				
BESEDA OB SREČANJU ALI SLOVESU			1					ISAAC ASIMOV			TEKSTILNI IZDELEK ZA ODEVANJE	TENIŠKI LOPAR
								OSAMLJE-NOST				
ZIDAK					ZDRAVNIK, DR.	8						
					PRAŠIČ							
SLA, NAGON	7				SOLSKI IZDELEK				ORGAN VOHA	DON ELLIS		
					MOŠKA LUTKA OB BARBE					RADIJSKI VODITELJ KANONI		
VOJAŠKI TAKTIČNI MANEVR					MAJHEN UHAN						4	
					LILY ALLEN							
DEL NOČE PRI KONJU TIK NAD KOPITOM						6		VELIKA SLANA VODA				
								RADIO-AKTIVNI ELEMENT (AL)			9	
SLADEK JUŽNI SADIČ												

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6	4	7	3	2	1	8	6	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Oddaja Slovenski utrinki bo na sporedu
TV Slovenija 1 v četrtek, 18. septembra, ob 15.50.

Ponovitev magazina bo na
TV Slovenija 3 v nedeljo, 21. septembra, ob 19.30.

Oddajo si lahko ogledate tudi na spletnem naslovu:

<https://www.rtv slo.si/tv/oddaja/84>

Pridružite se nam pred zasloni!

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored
TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:

<https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

1	2						4	5
	4	6					3	8
7				8				1
4		2	6	9	5	1		3
3								2
		7				4		
			4	5	3			
	7		8	6	9		3	
8				1				6

MATEMATIČNA UGANKA

$$\text{grape} + \text{grape} + \text{grape} = 18$$

$$\text{orange} + \text{grape} + \text{orange} = 23$$

$$\text{grape} + \text{grape} + \text{grape} = 20$$

$$\text{grape} + \text{grape} + \text{orange} = ?$$

VABILO

na Škofijski narodnostni dan in Srečanje porabskih Slovencev
20. septembra 2025 (sobota) v Monoštru

Program:

- 10.00 *škofovska sveta* maša v monoštrski cerkvi Marijinega vnebovzeta, ki jo bo vodil škof dr. János Székely. Pri maši bodo sodelovali cerkveni pevski zbori hrvaške, nemške in slovenske narodnosti na Madžarskem.
- 11.15–11.35 *sprejem gostov* pri prireditvenim šotorom pri Slovenskem kulturnem in informacijskem centru
- 11.40 *slavnostni govor*
- 12.00 *kulturni program* narodnosti, ki živijo v sombotelski škofiji
- 13.00 *skupno kosilo* v prireditvenem šotoru
- 14.30 podelitev nagrad „za Slovence na Madžarskem“ ustanoviteljice Državne slovenske samouprave
- 15.00 *kulturni program Srečanja porabskih Slovencev*
Nastopajo: folklorna skupina KUD Goričko Gornji Petrovci, pevski skupina Gornjeseniške senice ZSM in otroška plesna skupina Dvojezične osnovne šole Jožefa Košiča
- 15.45 možnost sodelovanja na delavnicah in ogled Muzeja za časovno potovanje Time Tourist
- 17.00 *slovenski bal*, glasba Ansambel Avantura

Prijava ni potrebna.

DNEVI SLOVENSKEGA FILMA

22-24. september 2025 – Kino Agora Savaria Sombotel

Ponedeljek, 22. september

17.15 Pozdrav generalne konzulke RS
Dubravke Šekoranja
17.30 *To je rop!* (2024) 82'
Režiser: Gregor Andolšek

19.00 pogovor z režiserjem Gregorjem
Andolškom in igralko Tijano Zinajic

20.00 druženje ob pogostitvi

Torek, 23. september

17.00 *Odrešitev za začetnike* (2024)
120'
Režiserka: Sonja Prosenc

Sreda, 24. september

17.00 *Opazovanje* (2023) 82'
Režiser: Janez Burger

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

IZ NAŠE KÜNJJE: NEŽNA LIMONA

Tau leto je za mene lekar limonino leto. Kama koli poglednem, vseposedi vidim samo limonine recepte, šteri telko obečavlejo, ka si ne morem, ka se ne bi spakivala v künjo.

Pri naši kuči se skaus najde kakša limona, zatau se nej je žmetno organiziejrati, pa iz omare privlejšti mikser pa sklejce.

Tak sam včeraj pripravila piškote za moje sodelavce. Gda sam gnes vgojno pred njimi posaudu s piškoti gorodprla, je tak lepau zadišalo po cejli künji, ka so začnili hitro sfalivavati. Vsake telko cajta je što šau mimo moje pisarne pa pravo:

»Vaj, cuker mi je spadno pa sam si mogo enoga vzeti.«

Nemo pravla, ka sam bila zatau slabe vaule. Zatau ka te, gda se hitro tanjer sprazni, znate, ka se vam je nekaj dobroga posrečilo.

Za te rahle piškote te nūcali:

- 250 g mejkoga putra (vaj)
- 120 g cukra v praji
- 1 vrečko vanili cukra
- lupinico 1 limone
- 2 žlici limoninoga soka
- 300 g gladke mele
- za nožovo špico soli

Priprava:

Puter, cuker pa vanili cuker miksate, dokleč masa ne grata fajn penasta.

Te dodate limonino lupinico pa sok, na konci pa postopoma melo pa sau.

Testau je preci packasto, zatau mora v hladilnik za kakšno vōro. Gda se ohladi, napravite kruglice v velikosti maloge oreja, jih zložite na peko paper pa pečete na 180 stopinjay nendri 10-12 minut, ka zgoraj čista rahlo rjavkasti gratajo (nej preveč). Par minut jih pistite v pleji pa jih te prekladete na tanjer. Ohlajene pocukrate s cukrom v praji.

Če ščete meti šče bole limonin žmaj, lejko napravite preliv iz cukra v praji pa limoninoga soka (150 g cukra s 3-4 žlice soka). Ges sam si jih privauščila s šalicu limoninoga čaja z ingverom in bilau je perfektno!

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

www.porabje.eu